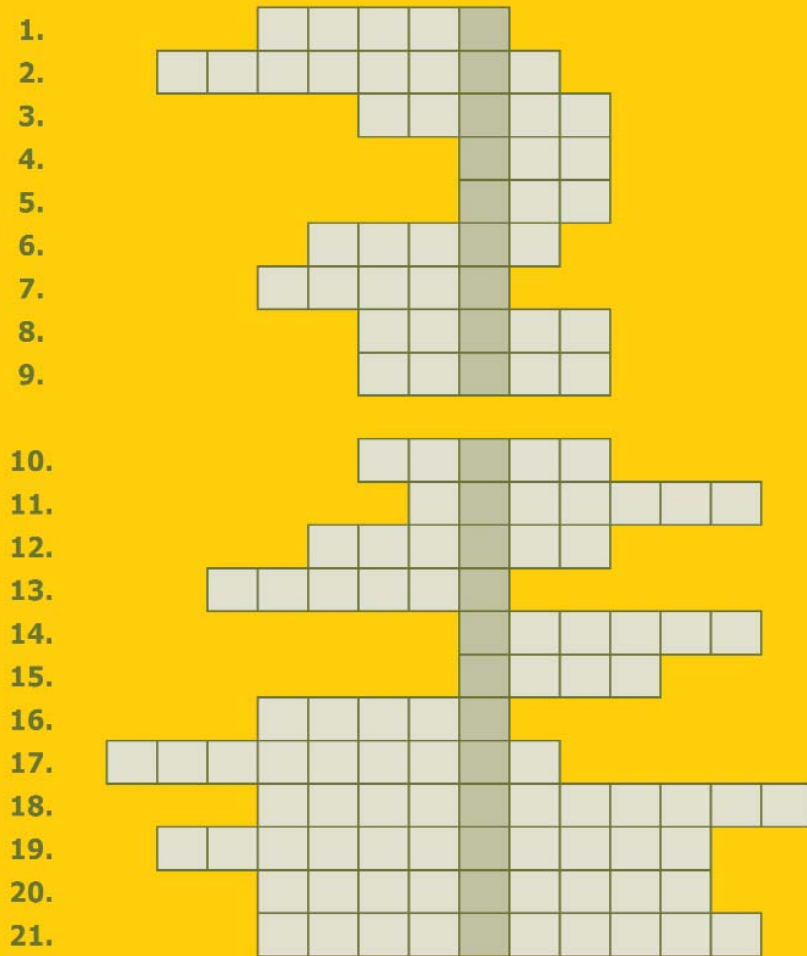

REJTVÉNY

1. Itt őrlik a búzát. • 2. A munkáért fizetik. • 3. Ilyen terméket vásárolj a távolról érkező helyett. • 4. Ugyanilyen nevű cserje forró vízbe áztatott szárított leveleiből készülő főzet. • 5. Portéka. • 6. Az évszaknak megfelelő gyümölcs az ... gyümölcs. • 7. A fair trade növeli a kistermelők piacra jutásának ...-eit. Más szóval lehetőség • 8. A kakaóbabból készül. • 9. Itt adnak-vesznek az emberek. • 10. Gyerekek kedvenc reggeli itala – van belőle fair trade is! • 11. A harmadik világ országai más szóval. • 12. A kávé és a tea nem fa, hanem ... • 13. Itt dől el a kávé világgiazi ára. • 14. A szőlő, a kávé betakarítása. • 15. Jó illatú élénkítő ital – létezik belőle fair trade is! • 16. A fair trade termék csomagolásán ez jelzi a szigorú követelmények betartását. • 17. Pakisztánban ma is kézzel varrják a világon elkészültek 70%-át. • 18. Kiskorúak dolgoztatása. • 19. Így vásárolsz, ha egyenesen, közbeeső kereskedő nélkül veszel meg valamit a termelőtől. • 20. Vegyszerhasználat nélkül előállított árucikk. • 21. Nincs benne génpiszkált szervezet. •

(Megfejtés: 13. oldal)

Mi fán terem a kakaó?

A méltányos kereskedelemről
felsőtagozatosoknak

FAIR
MÉLTÁNYOS
TRADE
KERESKEDELEM

MI AZ, HOGY FAIR?

tisztességes • igazságos • méltányos • becsületes

Hányféleképpen fordítjuk, míg sokszor egyféleképpen sem alkalmazzuk. Pedig egyszerű: keresd és válaszd a helyi magyar termelőtől/kézművestől származó zöldséget, gyümölcsöt és más termékeket.

Ez nem jelenti azt, hogy ne vásárolj olyasmit, ami nem terem meg nálunk: azonban ezek közül, ha lehet, válaszd a „fair trade” védjegyet. Ha nincs az üzletben, kérd a vásárlók könyvében, szólj a boltvezetőnek, hagyd az üzletben ismertetőt. **Rajtunk is múlik!**

Barátaidnak is beszélj arról, hogy
LEHET MÁS A KERESKEDELEM!

És nemcsak a kereskedelem:
LEHET MÁS A VILÁG!

Szuahéli nyelven:
DUNIA NBADALA INAWEZEKANA!

Angolul:
ANOTHER WORLD IS POSSIBLE!

FAIR TRADE

MÉLTÁNYOS KERESKEDELEM

A Harmadik Világ termelőinek kizsákmányolásán, a természeti és szociális sokszínűség pusztításán alapuló globális szabad kereskedelem alternatívájaként született meg a méltányos kereskedelem (fair trade) - melyről azóta kiderült, hogy alkalmas lehet a „fejlett” országok, így a hazai, folyamatosan csőd szélén álló kistermelők problémáinak megoldására is.

A méltányos kereskedelem a nemzetközi árucserre szokásos felfogásától eltérő megközelítés. Kereskedelmi partnerséget jelent, amely a piacról kizárt, hátrányos helyzet termelők számára hivatott a fenntartható fejlődést előmozdítani elsősorban jobb kereskedelmi feltételek biztosításával.

A világ kakaótermő vidékei

Írta: Újszászi Györgyi (Védegylet),
Magosfa Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Alapítvány
Fotók: UNICEF Magyar Bizottság, Ciboly Ádám, Újszászi Györgyi, Kurucz Máté
Kiadó: Védegylet Egyesület
Felelős kiadó: Keszthelyi Zsuzsanna
Második, javított kiadás (az első kiadást a Magosfa Alapítvány gondozta)

Grafika: Pantali Bence, Kiss Maja
Készült a Köménymag Grafikai Stúdióban, újrahasznosított papírra.
Budapest, 2009.

Kapcsolat: iroda@vedegylet.hu, telefon/fax: 06 1 269 4251
1088 Budapest, Szentkirályi u.6., www.vedegylet.hu

Education for Global Sustainability, Responsible Consumption and Fair Trade, Reference number: ONG-ED/2007/136-787/314
A kiadvány az Európai Unió és a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával készült. A benne foglalt nézetek a Védegylet Egyesület nézetei, ezért semmiképpen sem tekinthetők az Európai Unióhivatalos állásfoglalásának.

Nimfea

MÉLTÁNYOS KERESKEDELEM, AMIKOR MINDENKI NYER

Nyer a **TERMELŐ**, mert jövedelme tervezhető, kiszámítható. Magasabb jövedelmet és életszínvonalat biztosíthat magának és családjának. Garantáltan magasabb felvásárlói áron kereskedik, hosszú távú kereskedelmi kapcsolatra építhet, nincs szükség a család szétszakítására a könnyebb megélhetésért.

- ➔ Jobbak a piacra jutási esélyei, emberi jogai érvényre jutnak, a nők egyenlő bért kapnak ugyanazért a munkáért.
- ➔ Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés garantált számára, gyermekei védettek a kizsákmányoló foglalkoztatottság ellen, csak az iskola után dolgoznak, szabályozott keretek között.

Nyer a **FALUKÖZÖSSÉG**, akik együtt határozzák meg, mit fejlesszenek a kapott prémiumból: iskolát, orvosi rendelőt építsenek, vagy a falu ivóvízellátását oldják-e meg.

Nyer a **VEVŐ**, mert kiváló minőségű terméket vásárol, környezetbarát termelési módban előállított élelmiszert fogyaszt, mely génmódosított szervezet nélküli (GMO-mentes).

- ➔ Vásárlásával a társadalmi igazságosság mellett szavaz, támogatja a kereskedelmi lánc leggyengébb érdekérvényesítő képességgel rendelkező tagját.
- ➔ Vásárlásával segély helyett esélyt ad a termelőknek, hogy méltóságban éljenek.

HELYI TERMÉK

A legegyszerűbb, ha helyben a helyi termékeket vásároljuk, akár helyi lakosként, akár turistaként.

MI AZ A HELYI TERMÉK?

Minden, ami...

- ➔ helyben készül a helyieknek és a térségbe látogatóknak
- ➔ minimum 51 %-ban helyi hozzáadott értéket (munkaerő, alapanyag) tartalmaz
- ➔ amit nem külföldről, de még csak nem is az ország másik feléből szállítottak
- ➔ pl. házi savanyúság a kertből, friss kenyér a péktől, gyümölcs a fáról, cipő a sarki cipésztől, hegedű a szomszéd hangszerkészítőtől, helyi specialitás, ételkülönlegesség, használati tárgy, hagyományőrző portéka, kézműves termék
- ➔ nem tömegcikk, nem a hipermarketeknek szánt nagyipari selejtmunka

MIÉRT JÓ A HELYI TERMÉK?

Mert...

- ➔ minimális a szállítási költség és a környezetterhelés
- ➔ erősödnek a helyi közösségek
- ➔ a helyi lakosok meg tudnak élni anélkül, hogy messzire kellene munkába utazniuk
- ➔ kiveszőfélben lévő használati tárgyak, technológiák, motívumok fennmaradását segítheti
- ➔ a vásárló biztos lehet abban, hogy jó minőségű, értékes árut kap a pénzéért
- ➔ a látogatók számára különleges, érdekes, hírét viszik messzire, visszamennek érte
- ➔ a helybeliek büszkék lehetnek rá
- ➔ máshol ilyet nem kapni

GLOBALIZÁCIÓ

Az igazságtalanságok felszíne mögé nézve tapasztaljuk, hogy civilizációnk először a XIX. században, az ipari forradalom hatására kezdett el globális egységgé válni. A tömeges távolsági kereskedelem, a vasút, a gőzhajózás, a világsajtó, a távíró ekkor jelent meg, átalakítva az emberi teret és időt. Óriási nemzetközi intézmények segítették a gazdaság és a társadalom globalizációját; szabadkereskedelmi megállapodások, gazdasági integráció, a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap, a GATT, majd a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) és a fejlett országok Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezete (OECD) mind a második világháborút követően jöttek létre.

A globalizációt úgy is elképzelhetjük, mint egy furcsa, nem egyenletesen szőtt hálót, amely beborítja a Földgolyót. A háló a világ minden pontját közvetlenül, vagy egy másik áthidaló ponton keresztül köti össze, és képes újabb és újabb kapcsolatok létrehozására is. A háló egyes részein sokkal sűrűbb, mint máshol: itt, a fejlett országokban az infrastruktúra, az információs központok lehetővé teszik a pénzt, az információt és az anyagok dinamikusabb mozgását és az emberek mobilitását is. Egyes fejlődő országokban a globalizáció szomorú hátránnyá vált, a gyarmatosítás következményeként kialakult „munkamegosztás” megszilárdult, s így a déli, egykori gyarmatosított országok a gyarmatosítók nyersanyag-szolgáltatójává, mezőgazdasági termelőivé váltak.

A gepa német fair trade nagykereskedés képtárából

FOCILABDA

Neked erről a szórakozás, egy Sialkot-ban (Pakisztán) élő fiúnak a munka jut az eszébe. Merthogy Pakisztánban varrják még ma is a focilabdák mintegy 70 százalékát.

Kézzel, két tűvel. Mind a 20 hatszöget és a 12 ötszöget egyetlen labdává, a belső gumilabda köré. Az utolsó él vége a legnehezebb, amikor nem látod, mit kell varrni, csak öltöd rutinból, ámde kifogástalanul.

Egy pakisztáni család az alapvető élelmiszerszükségletének fedezéséhez szükséges bevételt csak úgy tudja előteremteni, ha a család több tagja is dolgozik, beleértve a gyerekeket is. A gyermekmunka számos család számára a túlélés egyetlen lehetséges módja, és nem a szülői kegyetlenség megnyilvánulása (mint azt európai logikával gondolnánk). Ebből a kényszerhelyzetből az jelentené a kiutat, ha a felnőtt dolgozók számára tisztességes munkabéret biztosítanának. A lespórolt bérből viszont a sportszer és sportruházatokat gyártó cég (de más profilú cégek is), a részvényesek, a szövetségek és nem utolsósorban mi, fogyasztók profitálunk.

<http://www.geographic.hu/index.php?act=napi&id=11787>

TERMÉSZETES, DE KINEK?

Mi sem természetesebb, hogy a boltok polcain millióféle csokiból választhatunk. Mi, Nemesmedvesen, Egerben, Budapesten, az európai Magyarországon.

A ghánai Kwame-nak, aki iskola helyett kakaót szüretel, nem jut ideje focizni, bizony még Pom-Pom meséit is nehezen értené meg, mert Gombóc Artúr felsorolását nem tudja elképzelni.

VAN KERÉK, SZÖGLETES ...

Kwame a mértani fogalmakat ismeri, azt viszont nem tudja, hogy a kakaóbabból mit készítenek, mert feldolgozva olyan drágán jut vissza az országba a csoki, hogy szülei nem tudják számára és testvérei számára megvenni. Kwame és családja annyira kevés bevételből élnek, hogy nem telik csokira, jó, ha a napi élelmiszert meg tudják vásárolni. Kwamét az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) Nemzetközi Munkaügyi Szervezetének besorolása szerint kizsákmányoló gyermekmunkában foglalkoztatják, hiszen iskola helyett, napi 12-13 órát dolgozik, munkaszerződés nélkül, megállás nélkül.

Lucy (12 éves) kávéát szed

Valamennyi esélyt jelent számára az, ha szülei olyan szövetkezetben dolgoznak, amely méltányos nagykereskedővel vagy feldolgozó céggel áll kapcsolatban.

A KUAPA KOKOO fair trade farmerek szövetkezete Ghánában, (nyugaton, keleten, a középső részen, Brong Ahafo-ban és Ashantban). 1993 óta állnak kapcsolatban méltányos/fair szervezetekkel.

A kakaóért kapott prémiumból 174 vízzel kapcsolatos projektet (ivóvíz és csatornázás) támogattak; 4 iskolát építettek; szappangyártó üzemeket hoztak létre, ami további bevételhez juttatja a szövetkezet tagjait; 27 malmot építettek közel 10 év alatt 1993 és 2002 között.

<http://www.kuapakokoogh.com>

A kakaófa árnyékban érzi jól magát, banán- és diófélék alatt akár 10 méter magasra is megnő. Egy kifejlett fa terméséből átlagosan 20 tábla csokoládé készül. Szüreteléskor leszedik a rögbire hasonlító termést, melyből késsel eltávolítják a kakaóbabokat tartalmazó fehér belsejt.

Napon, banánlevélen fermentálják, válogatják és zsákokba rakják, hogy újtára indulhasson a feldolgozó üzemekbe, melyek zömmel Európában és az Amerikai Egyesült Államokban találhatóak.

A feldolgozás során a kakaóbabot alkotórészeire választják, a kakaóport az élelmiszeripar hasznosítja, a kakaóvaját szépitőszerekben, szappanokban, valamint a gyógyszergyártásnál használják.

FAIR-MATEK

Ghánában a kakaótermesztők kétféle áron adhatják el a kakaóbabot. A hagyományos kereskedelemben 2000 novemberében 714 US \$-t fizettek a kakaóbab tonnájáért. Egy munkás napi 13 órát dolgozik. Az egy nap alatt szüretelt kakaótermésből kb. 20 kg kakaóbab lesz.

(A kakaó termését kampós késsel levágja a fa törzséről, majd kettéhasítja, kibelevi. A termésben 20-60 mag helyezkedik el (számolj 40 maggal), amelyek sárgásfehér, puha, húsos anyag (pulpa) borít. Ez a napon szárad le a kakaóbabról.)

A szüret 30 napig tart, évente 2 alkalommal szüretelnek.

1. Számold ki, mennyi a munkás bevétele egy évben?
2. Mennyi kakaóbabot szüretelnek egy szüret alkalmával?
3. Mennyi a munkás órabére?

A méltányos kereskedelemben termelők a világpiaci ártól függetlenül 1750 US \$-t kapnak tonnánként.

4. Mennyit keresnek ezek a termelők, ha ugyanannyi termést szüretelnek?

A termelők prémiumot kapnak, 150 US \$-t, minden tonna után.

5. Mennyi közösségi célra fordítható bevételhez jutnak a termelők, ha egy szövetkezetben 50 munkás dolgozik?

A nemzetközi fair trade (méltányos kereskedelem) segíti a termelőket, hogy átálljanak a biotermesztésre. A biominősítésű kakaóbab felvásárlási ára még 200 US \$-ral több tonnánként.

6. Számold ki, mekkora a szövetkezet bevétele, ha biokakaót termel! Ábrázold diagrammon a különböző bevételeket, majd válaszd ki, Te milyen módon szeretnél kakaót termeszteni, és egy mondattal indokold.

(Megfejtés: 13. oldal)

SZÓKERESŐ JÁTÉK

Szókereső játék szabályai:

Szavakat rejtettünk el az ábrában, nyolc irányban: vízszintesen balról jobbra és jobbról balra, függőlegesen fentről lefelé és lentől felfelé, valamint az átlók irányában. Keresd meg és húzd ki a megadott szavakat. A kimaradó betűket felülről lefelé összeolvasva megkapod a rejtvény megfejtését. (Megfejtés: 13. oldal)

M	É	R	F	Ö	L	D	F	M	E	L	E	D	E	K	S	E	R	E	K
P	É	N	Z	H	Ó	J	A	H	R	Ó	Z	S	Á	L	R	Á	S	Á	V
R	Á	S	O	K	T	U	R	I	S	T	A	D	A	B	A	S	Z	G	E
E	L	T	U	R	I	Z	M	U	S	D	G	Á	L	I	V	R	I	A	F
G	A	L	A	Z	S	Y	E	C	I	P	É	S	Z	O	E	I	K	Z	M
Ö	A	D	D	A	G	A	R	Ó	Ó	R	A	K	A	T	G	S	E	D	K
S	E	B	M	H	A	D	B	A	L	I	C	O	F	E	É	O	S	A	Ö
K	U	A	P	A	K	O	K	O	O	S	Ü	G	É	R	S	Y	E	S	R
A	K	N	A	G	Y	Ü	M	Ö	L	C	S	Á	P	M	Z	N	V	Á	N
K	A	Á	N	Y	G	A	I	V	Ó	V	Í	Z	I	É	S	Á	Ü	G	Y
A	N	N	O	O	L	E	K	V	Á	R	Y	S	A	K	É	T	M	É	E
Ó	N	I	B	M	N	É	T	Ú	S	A	V	R	C	A	G	L	Z	S	Z
B	A	G	A	Á	Y	R	T	C	S	O	K	O	L	Á	D	É	É	D	E
A	K	A	G	N	E	W	S	Z	A	P	P	A	N	K	E	M	K	L	T
B	N	Z	R	Y	R	S	Z	Ü	K	E	N	F	E	H	É	R	R	Ö	Á
L	U	Á	I	G	E	R	Ü	T	E	K	R	A	M	R	E	P	U	Z	S
É	M	N	H	M	S	R	R	F	L	O	E	S	C	Á	P	A	L	A	K
S	R	O	Y	G	É	F	E	N	N	T	A	R	T	H	A	T	Ó	E	A
E	L	P	A	N	G	E	T	K	E	N	Y	A	K	I	R	F	A	Ö	T
M	Ú	R	O	B	Á	H	T	A	F	I	Y	N	É	V	T	E	T	L	Ü

ALMA
ÁRNYÉK
BANÁN
BIOTERMÉK
CIPÉSZ
CSOKOLÁDÉ
DABAS
DIÓ
EGÉSZSÉG
FAIRVILÁG
FARMER
FEHÉR
FENNTARTHATÓ
FOCILABDA
FLO
GABONA
GAZDASÁG
GHÁNA

GYEREK
GYORS
GYÜMÖLCS
HÁBORÚ
HAGYOMÁNY
HAJÓ
IFAT
IGAZÁN
IVÓVÍZ
KAKAÓBAB
KALAPÁCS
KAMASZ
KANNA
KENYA
KÉPLET
KERESKEDELEM
KÉZMŰVES
KOSÁR

KÖRNYEZET
KUAPAKOKO
LEKVÁR
MÉLTÁNYOS
MÉRFÖLD
MESÉL
MUNKA
NEWS
NYERESÉG
ORSZÁGOK
PÉNZ
PIAC
RAGAD
REGÓS
SÜGÉR
SZAPPAN
SZALAG
SZIKES

SZÓR
SZUPERMARKET
SZÜKEN
SZÜRET
TAKARÓ
TÁSKA
TEGNAP
TRADE
TURISTA
TURIZMUS
ÜLTETVÉNY
ÜREGI
VÁSÁRLÁS
VASÚT
ZÖLDSÉG

GYEREKMUNKA

Szőnyegszövés, téglavetés, kovácsműhelyben segédmunka, vízhordás, aranymosás, kakaóbab szüretelés, focilabda varrás, de még a házimunka is szóba kerül, amikor gyermekmunkáról beszélünk.

Nem szünidei pénzkeresésről van szó, hanem iskola helyetti, kemény, napi 12-13 órás munkáról, akár heti 7 napon át. A „kizsákmányoló” jelző ezért kerül a gyermekmunka elé; hiszen nem minden válfaja szüntető meg. A szakmaszerzést segítő, a gyermek iskolába járását biztosító, az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Nemzetközi Munkajogi Szervezete (angolul: ILO) szabályai szerinti foglalkoztatás engedélyezett.

Gyermekek milliói élnek veszélyeztetett helyzetben, melynek oka lehet a szegénység, természeti csapások, háborúk, testi fogyatékoság vagy más, olyan körülmény, amelyen sem ők, sem szüleik nem tudnak változtatni. Ezek a gyermekek szülői vagy egyéb védelem hiányában kiszolgáltatottá és könnyen kizsákmányolhatóvá válhatnak.

Ma a világon körülbelül 250 millió gyermek dolgozik a saját vagy/és családja helyzetének javítása érdekében. A munka, amit minimális bérért vállalnak, gyakran veszélyes (pl. az utcai hírlapárúsítás vagy a gyári munka), tönkretelheti még fejletlen szervezetüket (pl. kőbányákban, szövőgyárakban), nem fejlesztő jellegű vagy testi és szellemi fejlődésüket egyenesen károsan befolyásolja (szervkereskedelem, szexuális kizsákmányolás).

<http://unicef.hu>

A tíz és tizennégy év közötti dolgozó gyermekek aránya:

Bangladesben	30,1 %	Nigériában	25,8 %
Kínában	11,6 %	Szenegálban	31,4 %
Indiában	14,4 %	Argentínában	4,5 %
Pakisztánban	17,7 %	Brazíliában	16,1 %
Törökországban	24,0 %	Mexikóban	6,7 %
Elefántcsontparton	20,5 %	Olaszországban	0,4 %
Egyiptomban	11,2 %	Portugáliában	1,8 %
Kenyában	41,3 %		

http://kompasz.balzac.zpok.hu/kompasz/szocialis_jogok

FAIR MATEK (12. oldal): 1. 856,8 \$, 2. 600 kg, 3. 1,1 \$, 4. 2 100 \$, 5. 9 000 \$, 6. 126 000 \$, SZÖKRESEM JÁTÉK (13. oldal): HELYI MAGYAR TERMELŐ
 REJTÉNY (16. oldal): 1. MÁLOM • 2. MUNKABÉR • 3. HELYI • 4. TEA • 5. ÁRU • 6. IDÉNY
 7. ESÉLY • 8. CSOKI • 9. VÁSÁR • 10. KAKAO • 11. FEJLŐDŐ • 12. CSERJE • 13. TÖZSDE
 14. SZÜRET • 15. KÁVÉ • 16. CLIMKE • 17. FOCILABDA • 18. GYEREKMUNKA
 19. KÖZVETLENÜL • 20. BIOTERMÉK • 21. GMO-MENTES